

LEGAL MONITOR

ВАШІ ПРАВА... ТА ТЕХПАСПОРТ

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВІДНОСИН ЗІ СПІВРОБІТНИКАМИ
ДОРОЖНЬО-ПАТРУЛЬНОЇ СЛУЖБИ

Антон ЛУКОВКИН,
старший юрист

Багатьом з нас з тією чи іншою регулярністю доводиться стикатися з певною категорією державних службовців. Ці особи наділені широким колом службових повноважень для практичного виконання завдань і функцій держави з забезпечення безпеки дорожнього руху. Такі люди одержують заробітну плату за рахунок державних коштів, що формується з податків та зборів (обов'язкових платежів), які ми сплачуємо. Ім'я цих «слуг народу» та «гарантів законності» – співробітники дорожньо-патрульної служби (ДПС).

В своїй діяльності співробітники ДПС керуються низкою нормативно-правових ак-

тів, що закріплюють їх права та обов'язки, а також порядок реалізації цих прав та виконання обов'язків в процесі несення ними служби. Серед таких актів слід виділити:

- Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі – «КпАП»), Закони України «Про міліцію» та «Про дорожній рух»;

- підзаконні нормативні акти: Положення про Державну автомобільну інспекцію Міністерства внутрішніх справ, затверджене постановою КМ України від 14 квітня 1997 р. № 341, та Інструкція з діяльності підрозділів дорожньо-патрульної служби Державтоінспекції МВС України, затверджена наказом МВС України від 13 листопада 2006 р. № 1111 (далі – «Інструкція»).

У цій статті ми розглянемо законодавче регулювання деяких аспектів взаємовідносин учасників дорожнього руху із ДПС та її співробітниками, зокрема:

- у яких випадках співробітники ДПС можуть зупиняти транспортні засоби;

- які встановлені правила спілкування співробітників ДПС із учасниками дорожнього руху;

- які передбачені вимоги до складання протоколів про адміністративні правопорушення, що найчастіше порушуються співробітниками ДПС.

Отже, розпочнемо із підстав, за наявності яких співробітники міліції мають право зупинити транспортні засоби (ТЗ). Відповідні норми містяться як у Законі «Про міліцію», так і у згаданих вище положенні та Інструкції. Зважаючи на те, що згідно з ст. 19 Конституції України посадові особи органів державної влади зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України, для з'ясування підстав для зупинки ТЗ звернімося до Закону «Про міліцію».

Пункт 21 ст. 11 Закону «Про міліцію» передбачає виключний перелік підстав для зупинки ТЗ. Такими підставами є:

- порушення Правил дорожнього руху (далі – «ПДР»);

- наявність ознак, що свідчать про технічну несправність ТЗ або забруднення ним навколишнього середовища;

- наявність даних про те, що ТЗ використовується з протиправною метою.

Натомість Інструкція, що є основним нормативно-правовим актом, який деталізує та уточнює порядок діяльності підрозділів ДПС, значно розширює перелік підстав для зупинки ТЗ. Інструкція містить низку «уточнень» сумнівного характеру, наприклад, таку розповсюджену на практиці підставу для зупинки, як проведення цільових заходів (операції, відпрацювання, оперативні плани) для перевірки документів на право користування і керування транспортним засобом, а також документів на транспортний засіб і вантаж (п. 12.12.4.10).

Можна доволу розміркувати з приводу того, як так сталося, що підзаконний нормативний акт уточнив закон до такої межі, що спотворив його зміст. (Продовження на стор. 2)

ЯКЩО ВОДІЙ НЕЗГОДЕН...

Дмитрий СИМАНОВ, старший юрист

Час від часу у водіїв, щодо яких складено протокол про адміністративне порушення або постанову про притягнення до адміністративної відповідальності, виникають підозри в тому, чи обґрунтовані були дії працівників ДАІ або суду, які притягнули їх до відповідальності. Іноді ці підозри настільки сильні, що особа, яку притягнуто до адміністративної відповідальності, вирішує оскаржити відповідні рішення уповноважених органів і відновити справедливості. Можливість оскарження дій та рішень працівників ДАІ, пов'язаних з притягненням до адміністративної відповідальності, встановлена та гарантується Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі – КпАП).

Відповідно до ст. 287 КпАП постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути оскаржено особою, щодо якої її винесено, а також потерпілим. Серед способів оскарження постанови про притягнення до адміністративної відповідальності можна виділити наступні:

1. керівництву працівника ДАІ;
2. прокурору для подальшого опротестування;
3. до суду.

Два перших способи оскарження не потребують дотримання спеціальної форми звернення, окрім дотримання загальних вимог, що встановлені для всіх звернень громадян, в тому числі скарг. Відповідно до статі 5 Закону України «Про звернення громадян» у зверненні має бути зазначено прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання громадянина, викладено суть порушеного питання, заяву чи скарги, прохання чи вимоги. Звернення адресується органам державної влади і місцевого самоврядування, до повноважень яких належить вирішення порушених у зверненні питань.

Судовий порядок оскарження постанови про притягнення до адміністративної відповідальності вимагає оформлення вимог особи, щодо якої винесено постанову, у вигляді адміністративного позову, оскільки, у відповідності до ст.104 Кодексу адміністративного судочинства України іншого способу звернення до адміністративного суду, окрім зазначеного, не передбачено. Якщо постанову про притягнення до адміністративної відповідальності виніс суд, має подаватися апеляційна скарга.

Згідно зі ст. 289 КпАП, скаргу на постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути подано протягом десяти днів з дня винесення постанови. З поважних причин цей строк може бути поновлено за заявою особи. Також, постанову судді у справі про адміністративне правопорушення може бути оскаржена в апеляційному порядку протягом десяти днів з дня її винесення.

Частиною 1 ст.288 КпАП передбачається, що постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути оскаржено в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд за місцем проживання позивача, у порядку, визначеному КАСУ, з особливостями, встановленими КпАП.

Слід зазначити, що відповідно до ст. 288 КпАП особа, яка оскаржила постанову у справі про адміністративне правопорушення, звільняється від сплати державного мита. Однак, деякі практики вважають, що вищезазначене не стосується випадків оскарження постанов у суді у порядку, визначеному КАСУ, оскільки КАСУ в цьому випадку не містить підстав для звільнення від сплати державного мита.

Апеляційна скарга на постанову судді про притягнення до адміністративної відповідальності подається до відповідного апеляційного суду через місцевий суд, який виніс постанову. Згідно з частиною 4 статті 294 КпАП апеляційний перегляд здійснюється суддею судової палати апеляційного суду в кримінальних справах протягом двадцяти днів.

Постанова апеляційного суду набирає законної сили негайно після її винесення, є остаточною й оскарженню не підлягає. ■

(Початок на стор. 1)

Зрозуміло одне, зупинка ТЗ без достатніх правових підстав – це реальність, надана нам у відчуттях, а тому слід просто розуміти протиправність таких дій співробітників ДПС та, в залежності від конкретних обставин, використовувати цей факт для їх оскарження.

Поміж тим, Інструкція, серед шедеврів творчої майстерності, як-то: (i) «при несенні служби ... працівник ДПС зобов'язаний шляхом умілого вибору форм і методів ... активно впливати на процес руху» (п. 12.12.1); (ii) «під час контролю за дорожнім рухом працівник ДПС активно реагує на порушення Правил дорожнього руху» (п. 12.2.2), містить і низку корисних для водіїв норм. Зокрема, це стосується правил спілкування співробітників ДПС із учасниками дорожнього руху.

Розпочнемо із правил зупинки ТЗ, якими на практиці часто нехтують співробітники ДПС. Відповідно до п. 12.12.3 Інструкції забороняється зупиняти транспортні засоби на ділянках доріг з обмеженою видимістю, до і після повороту, безпосередньо перед перехрестями, у зоні залізничних переїздів та в інших небезпечних місцях, за винятком випадків необхідності їх невідкладного зупинення для уникнення настання тяжких наслідків. Зупинення транспортних засобів має здійснюватися на мінімально короткий термін (п. 12.12.5). Згідно п. 22.3 Інструкції зупинення транспортного засобу здійснюється виключно жезлом, а у виняткових випадках – жестом руки. При цьому працівник ДАІ спочатку вказує на транспортний засіб, який повинен зупинитися, а потім – на місце, де йому слід зупинитися. Жести працівника ДАІ мають бути зрозумілими всім водіям і пішоходам, подаватися своєчасно і так, щоб їх виконання не створювало аварійної обстановки.

Розібравшись із зупинкою ТЗ переходимо до найбільш захоплюючого етапу цього дійства – спілкування. Відповідно до п. 22.4 Інструкції працівник ДПС при зупинці транспортного засобу зобов'язаний без затримки підійти до водія. Для розмови з водієм не обов'язково запрошувати його вийти з автомобіля. Зазначений пункт містить перелік випадків, за яких працівник ДПС може запросити водія вийти з автомобіля (зокрема, коли є достатні підстави вважати, що водій перебуває у стані сп'яніння), проте це не зобов'язує водія приймати таке «запрошення». Пункт 22.2 Інструкції передбачає, що при зверненні до учасників дорожнього руху працівник ДПС повинен чітко відреконструвати, назвавши свою посаду, спе-

ціальне звання і прізвище, та повідомити про причину зупинки транспортного засобу і суть скоєного правопорушення (залишається незрозумілим, яким чином ця вимога буде дотримана при зупинці ТЗ для перевірки документів чи за іншою підставою, не передбаченою законом). Слід зазначити, що ця норма кореспондує із ст. 5 Закону «Про міліцію», згідно якої «при звертанні до громадянина працівник міліції зобов'язаний назвати своє прізвище, звання та пред'явити на його вимогу службове посвідчення». Згідно із п. 22.6 Інструкції роз'яснення порушникові про неправомірність його дій необхідно давати доброзичливо, переконливо і ясно, з посиланням на відповідні вимоги ПДР та інших нормативно-правових актів України у сфері безпеки дорожнього руху (знову ж таки незрозуміло, на що буде посилатися співробітник ДПС у випадку протиправної зупинки ТЗ).

“ Зупинка ТЗ без достатніх правових підстав – це реальність ”

У випадку, якщо доброзичливість і переконливість співробітника ДПС починають переходити межі припустимого, можна нагадати йому положення п. 22.2 Інструкції, який передбачає, що у розмові з громадянами працівники ДПС зобов'язані виявляти спокій і витримку. Недопустимі: гордовитий тон, грубощі, вирази та репліки, які ображають людину, гідність, будь-які дії, що свідчать про неповагу до громадян, коментарі, які не стосуються виконання службових обов'язків.

Завершальним етапом спілкування на дорозі, у низці випадків, стає складання протоколу про адміністративне правопорушення. На цьому етапі типовим порушенням співробітників ДПС є недотримання вимог ст. 256 КпАП, в якій вказано, що при складенні протоколу особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснюються його права і обов'язки, передбачені статтею 268 цього Кодексу, про що робиться відмітка у прото-

колі (аналогічна вимога передбачена і п. 22.7 Інструкції). Порушення цієї норми дає підстави стверджувати, що відповідний протокол був складений із порушенням вимог законодавства, що може бути підставою для оскарження відповідної постанови. На практиці це може призводити до «списання» протоколу співробітником ДПС для уникнення подальшого надання пояснень керівництву.

В протоколі, окрім пояснень по суті правопорушення, також доцільно вказати всі процедурні порушення законодавства, що вчинив працівник ДПС при зупинці ТЗ і спілкуванні з Вами, а також інші суттєві обставини, які мають значення для подальшого оскарження постанови. Для цього може стати у нагоді і ДСТУ 4100-2002. Знаки дорожні. Правила застосування. Вказаний стандарт, поміж іншим, містить розділ «Правила застосування», який у розрізі кожного знака закріплює умови їх застосування.

(Детально про порядок оскарження постанов читайте у матеріалі нашого колеги Дмитра Симанова.)

Наостанок, з огляду на питання, які були розглянуті у цій статті, слід звернути увагу читача на зміни до ПДР, що набрали чинності з 5 травня цього року. Вказаними змінами передбачено, зокрема, зміну швидкісного режиму на дорогах поза населеними пунктами. Відтепер рух по автомобільній дорозі з окремими проїзними частинами, що відокремлені одна від одної розділювальною смугою, дозволяється із швидкістю не більше 110 км/год., по інших автомобільних дорогах – не більше 90 км/год. Додаткові обмеження швидкості руху можуть бути встановлені виключно у разі проведення дорожніх робіт разом з відповідним попереджувальним знаком. У разі коли дорожні знаки обмеження руху встановлені без проведення дорожніх робіт або залишені після їх завершення, водій не може бути притягнений до відповідальності згідно із законодавством за перевищення встановлених обмежень швидкості руху. Обов'язковим є встановлення дорожніх знаків, якими позначається кінець обмеження максимальної швидкості руху, на відстані не більше ніж 2 кілометри від місця встановлення знака обмеження швидкості руху. Завершити цей матеріал можна цитатою героя Володимира Толоконнікова з к/ф «Собаче серце», яка, на жаль, часто доволі точно відображає поведінку співробітників ДПС у розмові із законотворчими водіями – платниками податків: «Обычная прислуга, а форсу как у комиссарши». ■■

ЗАПИТАННЯ-ВІДПОВІДЬ

Адреса для ваших запитань: question@LP.ua

Роман БЛАЖКО, юрист

Чинне законодавство містить низку важливих питань, з якими можуть зіштовхнутися водії транспортних засобів у взаємовідносинах із органами ДАІ. Нижче ми надаємо наші короткі відповіді на найбільш актуальні з цих питань.

? Чи мають право на керування транспортними засобами в Україні іноземці?

Так, затверджене постановою КМ України від 08.09.1993 № 340 Положення про порядок видачі посвідчень водія та допуску громадян до керування транспортними засобами надає можливість іноземцям, які тимчасово перебувають на території України керувати транспортними засобами за наявності в них міжнародного посвідчення водія або посвідчення водія іноземної держави. Якщо іноземець переїжджає на постійне місце проживання в Україну, то його посвідчення водія втрачає чинність через 60 днів з дати одержання посвідки на постійне проживання в Україні. Для отримання українського посвідчення водія такий іноземець повинен пройти медичний огляд та скласти теоретичний і практичний іспити.

? Чи є обов'язковими талони до посвідчення водія?

Ні, відповідні зміни до Положення про порядок видачі посвідчень водія та допуску громадян до керування транспортними засобами внесено згідно з постановою КМ України від 20.05.2009 № 511. Разом з цим, зміни не внесені до низки інших підзаконних нормативно-правових актів, у тому числі і Правил дорожнього руху, які передбачають існування талону до посвідчення водія, тому на практиці працівники ДАІ можуть продовжувати вимагати пред'явлення цього талону.

? Чи можуть працівники ДАІ провести огляд транспортного засобу?

Так, відповідне право надає працівникам ДАІ

Закон України «Про міліцію». Утім, огляд автомобіля – це процесуальна дія, яка повинна проводитися у присутності як мінімум 2-х понятих та оформлюватися відповідним протоколом (записом у протоколі про адміністративне правопорушення).

? Чи необхідне оформлення тимчасового реєстраційного талону у випадку видачі довіреності на право користування та/чи розпорядження транспортним засобом?

Ні, відповідні зміни внесені до Правил дорожнього руху згідно з постановою КМ України від 11.02.2009 № 124.

? Чи обов'язково проходити державний технічний огляд легкових автомобілів у цьому році?

Відповідно до постанови КМ України від 15.04.2009 № 393 строк проведення державного технічного огляду легкових автомобілів, які мали пройти державний технічний огляд у цьому році (автомобілі, остання цифра року випуску яких непарна), продовжено до 01.07.2010.

Необхідно відмітити, що коло недругорядних для водіїв транспортних засобів питань, що виникають у взаємовідносинах з органами ДАІ, не вичерпується вищевикладеними і може серед багатьох інших включати такі питання, як:

? Чи є правомірним використання органами ДАІ пристрою автоматичної фіксації порушень Правил дорожнього руху «Візор» та автоматизованої системи реєстрації, обліку та контролю транспортних засобів, їхніх власників та адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху?

? З якою метою і у яких випадках видається тимчасовий талон на право керування транспортним засобом?

? У яких випадках для обміну чи одержання дубліката посвідчення водія необхідне складення теоретичного і практичного іспитів?

? За яких підстав посвідчення водія може бути вилучене працівниками ДАІ?

? До відповідальності якого виду може бути притягнуто працівника ДАІ за безпідставну зупинку транспортного засобу? ■■

ЦІКАВІ ДЕТАЛІ

Перший у світі автомобільний номерний знак був виданий французькою поліцією у 1893 році

Перша жінка – «гаїшник»
Вперше жінка була допущена до роботи у службі безпеки руху у Парижі тільки у 1964 році. А у Делі з 1989 року діє жіноча дорожня поліція.

Перші правила дорожнього руху
Ще Юлій Цезар запровадив у Римі правила дорожнього руху. Сучасні правила почали діяти вперше з 1 січня 1904 року у Великій Британії, Вони вимагали реєстрації всіх автомобілів та присвоєння ним номерів, а водіїв зобов'язували мати водійську ліцензію. Однак жодних іспитів передбачено не було і лі-

цензія видавалась після заповнення форми і сплати збору на пошті. Цей акт визначив небезпечне водіння карним злочином.

Перша асфальтована дорога
Бітум вперше уклали на дорожнє покриття з щебеню у Монте-Карло у 1902 році для запобігання утворенню пилу. Ідея належала швейцарцю доктору Гульєльмінінети. Вперше його виклали холодним, однак згодом почали застосовувати гарячим.

Перший штраф
У 1895 році Джон Генрі Найт був визнаний винним і засуджений за використання триколісного мотоциклета на дорозі. Вірогідно, він був першим водієм самохідної машини, який постав перед судом. ■■

Інформація, наведена в цій брошурі, не є консультацією/роз'ясненням з правових питань чи довідкою щодо законодавства. Зазначена інформація носить виключно інформативний, а не рекомендаційний характер. Для отримання правової допомоги з питань, що розглянуті у цій брошурі, радимо звертатися до юридичного консультанта.